

PREUZMITE VLAST NAD SVOJOM MIROVINOM

- DESET STUPICA KOJE VI KAO ŽENA
TREBATE IZBJEGAVATI

Annika Creutzer

Predgovor

ŽIVOT JE PUN STUPICA. Stupica za koje nam ponekad potrebna pomoć da bi ih otkrili.

Ovdje ćemo vam pomoći da nađete deset najvažnijih stupica koje trebate izbjegavati da biste dobili što bolju mirovinu.

Znamo da žene općenito imaju znatno slabiju mirovinu od muškaraca. Ima mnogo razloga za to, na primjer razlike u plaćama i druga vrsta diskriminacije. Da bi se to stanje promjenilo potrebno je sindikalno i političko zalaganje.

Ali postoji i niz razloga na koje mi žene same možemo utjecati. Naši vlastiti izbori koji imaju posljedice za našu mirovinu, a da i ne razmišljamo o tome.

Imamo opći mirovinski sustav koji svima jamči najnižu razinu mirovine. To je naša osnovna sigurnost. Većina zaposlenika ima mirovinu preko svoje službe, kolektivno ugovorenu mirovinu iz radnog odnosa. To je važni dio ukupne mirovine.

Bitno je da se ne damo uplašiti, da se ne zatvorimo od straha i ne želimo pričati o životu poslije radnog života i kako ćemo se snalaziti finansijski. Neki ne žele ništa znati o tome i gledaju na budućnost kao

na veliku, siromašnu i mračnu rupu. Drugi prihvacaјu skupe i loše mirovinske proizvode, iako ima boljih alternativa, i misle da će to riješiti sve njihove brige.

Posvetite malo vremena i pročitajte savjete koji se ovdje daju, razgovarajte sa svojim prijateljima i kolegama. Imajte hrabrost da postavljate pitanja i raspravljate o budućnosti. Na taj način dobićete bogatije život pod stare dane – i ne samo u finansijskom smislu.

Mišljenja koja se ovdje daju su u svemu moja osobita i nitko drugi se ne može teretiti za njih.

*Annika Creutzer
U Štokholmu, rujna 2013. g.*

KPA Pension je mirovinska tvrtka za zaposlenike u općinama i županijskim upravama. Ulažemo mirovinski novac sigurno i etično a naši klijenti su većinom žene. Žene koje su izabrale da posvete svoj život vodeći brigu o ljudima i unapređujući druge ljude u zdravstvu, školi i društvenoj skrbi. Zato je nama bitno da pomažemo našim klijentima da bi dobili što je moguće bolju mirovinu. I zato smo riješili da financiramo izdavanje ovog tiskanog djela.

*Lars-Åke Vikberg
Generalni direktor KPA Pension*

Sadržaj

<i>Što su to mirovine?</i>	8
<i>Stupica u obliku studija</i>	12
<i>Stupica u obliku rada na crno</i>	16
<i>Stupica u obliku povlastica</i>	20
<i>Stupica u obliku skraćenog radnog vremena</i> ...	26
<i>Stupica u obliku zdravlja</i>	30
<i>Stupica u obliku štednje iz straha</i>	38
<i>Stupica u obliku troškova</i>	42
<i>Stupica u obliku parova</i>	46
<i>Stupica u obliku prestanka rada</i>	50
<i>Stupica u obliku mirovine</i>	54

Što su to mirovine?

VI MORATE SAMI SEBI OSIGURATI ŠTO je moguće bolju mirovinu. Počnite s tim da predstavite vašu buduću mirovinu kao piramidu. Zatim podijelite piramidu u tri razine.

Donji dio piramide predstavlja opću mirovinu. Ona je državna, zakonom propisana i važi za sve. Osobiti prihodi u toku cijelog života upravljaju visinom ove mirovine.

Svake godine izdvaja se određeni iznos za vašu mirovinu. Od svake tisućice (1000) koju zaradite izdvaja se 185 kruna. Od tog novca 160 kruna ide na mirovinu po osnovu prihoda. Preostali dio, 25 kruna, morate sami uložiti u fondove za premijske mirovine. Ako ne želite izabrati fondove to je u redu. U tom slučaju novac će se uveličavati kod općeg fonda, Sjunde AP-fonden, i fonda Såfan.

Svake godine dobijate narandžastu kuvertu u kojoj se vidi koliko možete da očekujete da dobijete na ime opće mirovine, to što predstavlja dno piramide.

Ali većina koja ima zaposlenje dobija i mirovinu iz radnog odnosa, ili ugovornu mirovinu kako se ona također naziva. To je srednji dio piramide. Ova mirovina je regulirana ugovorima između saveza sindikata i poslodavaca i odnosi se na sve zaposlenike na radnom mjestu gdje postoji kolektivni ugovor. Ima i nekih poslodavaca koji imaju vlastita mirovinska rješenja za svoje zaposlenike. Novac za mirovinu uplaćuje poslodavac.

Obavijest o mirovini iz radnog odnosa stiže svake godine na dom, u poštanski sandučić, iz raznih osiguravajućih društava i izbornih centrala koji se bave različitim izborima mirovine iz radnog odnosa.

Gornja razina piramide predstavlja privatnu mirovinsku štednju koju možete imati ako to želite i ako imate mogućnost. Sami uplaćujete vlastiti novac a najuobičajeni vid je mirovinska štednja kod osiguravajućeg društva, a koja se može odbiti od poreza. Kada dođe do isplate vaše ušteđevine morate na taj iznos platiti porez na isti način kao što to radite gle drugih prihoda po osnovu mirovine. Možete izabrati i druge načine štednje i da ih nazovete mirovinskom štednjom.

Najbolja slika vaše buduće ukupne mirovine, cijela piramida, dobit ćete ako uđete na web-stranicu www.minpension.se.

1

Stupica u obliku studija

Ne studirajte suviše dugo i izaberite pravu izobrazbu

STUDIJE UTJEĆU NA MIROVINU. Mnogo toga utječe na naš izbor zanimanja – interesi, obiteljske tradicije, mogućnosti zaposljenja, utjecaj prijatelja kao i puki slučaj.

Temelj mirovine je da radimo. Što više zarađujemo i što duže radimo to ćemo veću mirovinu da dobijemo. Tako da i u pogledu mirovine posuđujete novac sami od sebe kad studirate.

Već kao student dobivate veoma mali iznos koji se izdvaja za vašu mirovinu. U sustavu opće mirovine iznos se obračunava na temelju dijela đačke potpore u studentskoj stipendiji. Ako studirate puno vrijeme dobit ćete mirovinu kao da ste imali godišnju plaću od 39 000 kruna (2013. g.).

Gle mirovine bitno je da izaberite studije koje pružaju mnogobrojne mogućnosti i vode do zanimanja za koje ćete imati snage da se bavite cijelog svog radnog života ili u kojem ima mogućnost za razvoj i doškolovanje. Na tržištu rada promjene se događaju brzo tako da nitko ne može predvidjeti koje će profesije biti atraktivne za 30-40 godina. Ali možemo se baviti kvalificiranim pogađanjima i reći da će uvijek biti potrebni ljudi koji rade u školi, zdravstvu i društvenoj skrbi.

Ljudi koji su se opredijelili da steknu izobrazbu općenito rade duže nego ljudi bez izobrazbe. Ima više objašnjenja za to; izobrazba može dovesti do interesantnijih poslova, zanimanja koja zahtijevaju izobrazbu mogu da budu manje fizički naporna a ponekad je i lakše prelaziti na druge radne zadatke ukoliko postoji izobrazba kao temelj.

Zapravo je izbor zanimanja stvar interesa i šta kome odgovara da radi. Ali nije loše razmisliti – da li je ovo to čime se želim baviti za 40 godina? A ako to ne želim – da li je to nešto što mi može biti od koristi kada budem tražio/-la druga zaposlenja?

Ako ste se opredijelili za studije važno je da počnete da radite što brže možete. Svaka dodatna godina studija staje vas buduće mirovine, ali jedan način da se to nadoknadi je da radite duže.

Imajte također na umu da nije sve pitanje novca. Zaposleni u općinama i županijskim upravama se bolje osjećaju od prosjeka unatoč nižih prosječnih plaća i nešto većeg stupnja stresa na poslu. To pokazuje ispitivanje tvrtke za analizu trendova Kairos Future. Zaposleni u općinama i županijskim upravama imaju najveći stupanj izobrazbe, ispunjavaju ambicije da se razvijaju i imaju dobre odnose sa obitelji, prijateljima i kolegama na poslu. Često su i idealisti i podvlače više od drugih da su vlasititi ideali i ubeđenja od značaja u životu.

2

Stupica u obliku rada na crno

Ne radite na crno

PRIMAMLJIVO JE PRIMATI PLAĆU na koju ne morate da plaćate porez. Na taj način dobijete više novca na ruke i ne morate da ga dijelite sa drugima. Možete dobijate 70 kruna na sat "čisto" umjesto 50 kruna nakon odbitka poreza. Dobro je dobiti 20 kruna više.

Svaki posao na bijelo koji imate daje mali doprinos vašoj budućoj mirovini. Ozbiljan poslodavac uplaćuje doprinos poslodavca polazeći od plaće koju primate. U doprinos poslodavca ulazi doprinos za mirovinu.

Ako radite na crno gubite na više načina, a mirovina je jedan od tih načina. Niste ni osigurani na poslu što može predstavljati veliki problem ukoliko se povredite. Također ne možete biti sigurni u to da ćete stvarno dobiti novac koji ste zaradili. Poslodavac može jednostavno vas prevariti. Kao treće može se desiti da budete dužni da sami uplaćujete porez i doprinos poslodavca. Državna porezna uprava može naime da iznese takav zahtjev sve do pet godina nakon što ste primili novac. Konačno ne možete koristiti podatke o radu na crno kada tražiti druga radna mesta.

Iako se radi samo o poslu u tijeku ljetnih praznika u tinejdžerskim godinama, manji iznos se izdvaja za vašu buduću mirovinu. Jedini uvjet je da vaš godišnji prihod je veći od 18 900 kruna (2013. G.) Kod te granice se i počinje a da se plaća porez po temelju prihoda.

3

Stupica u obliku povlastica

Nemoje promašiti mirovinu iz radnog odnosa

KAD RAZGOVARATE O ZAPOSLENJU bitno je da pogledate i prave povlastice. Uobičajeno je da poslodavac mami članskom karticom za teretanu ili kavenisanjem petkom. To je svakako lijepo, ali to su mrvice u poređenju s tim da li poslodavac ima kolektivni ugovor ili ne. U kolektivni ugovor ulaze razna osiguranja kao i druga prava i prije svega – u to ulazi i mirovina iz radnog odnosa. Tako da nemojte nikako zaboraviti da upitate o mirovini iz radnog odnosa kad razgovarate o uvjetima zaposlenja!

Većina poslodavaca je zaključila kolektivni ugovor. Ako radite u općini, županijskoj upravi ili u državnoj službi ne morate se brinuti, tamo svi imaju kolektivne ugovore. Na radnim mjestima gdje postoji kolektivni ugovor vi kao zaposlenik uvijek dobijate mirovinu iz radnog odnosa, ponekad zvanom ugovornom mirovinom.

Najbolje je imati kolektivno ugovorenu mirovinu iz radnog odnosa. Stranke na tržištu rada, to jest sindikalne organizacije i organizacije poslodavaca, su postigli niže doprinose kod penzijskih tvrtki. Samim tim više kruna odlazi na mirovine a manje na doprinose, što sa vremenom vam daje veću mirovinu. Svake godine vaš poslodavac

uplaćuje novac za koji vi možete odrediti gde će taj novac biti uložen.

Ukoliko sami ne možete ili ne želite odrediti kako će taj novac biti uložen, i ne morate. Svaki ugovor sadrži gotovu alternativu. Rješenje je izabrano zato što je tu najveća mogućnost da se novac umnožava na dobar i siguran način. To su tradicionalna osiguranja sa manjim jemstvom kao temelj.

Unapred izabrana mirovinska tvrtka za zaposlenike u općinama i županijskim upravama je KPA Pension. Ako ste zaposleni u privatnom sektoru sa ugovorom Švedskog saveza sindikata (LO) (ugovor između LO i SAF-a¹) vaš novac se ulaze u AMF Pension. Ako ste zaposleni kao službenik u privatnom sektoru (ITP) Alecta upravlja vašim novcem a ako ste državni zaposlenik (PA03) Käpan Pensioner upravlja novcem. Ovo su četiri najveća kolektivna ugovora, ali postoji i veliki broj drugih ugovora. Ako ne znate koji je ugovor aktuelan za vas možete se obratiti sindikatu, uredu za isplatu plata ili vašem šefu.

9 od 10 zaposlenih imaju kolektivno ugovorenu mirovinu

Ako je vaša plaća veća onda mirovina iz radnog odnosa ima veći značaj. Mnogi zaposlenici sa visokim plaćama dobivaju isto toliko ili više iz penzije iz radnog odnosa nego što dobijaju iz opće penzije.

Poslodavci koji nemaju kolektivne ugovore mogu zaključiti ovisni ugovor. U tom slučaju dobivate iste mirovinske povlastice kao i onaj koga pokriva kolektivni ugovor. Ima i poslodavaca koji imaju vlastita mirovinska rješenja. Ta rješenja mogu također biti darežljiva i dobra ali su doprinosi često veći.

Ali budite oprezni na poslodavca koji vam uopće ne daje mirovinu! U tom slučaju morate se pobrinuti da dobijete toliko visoku plaću kako biste sami mogli da uplaćujete za mirovinu. Morate dobiti najmanje 5 posto veću plaću. To odgovara većini ugovora kao i većim doprinosima koji morate da plaćate.

Radna mjesta sa kolektivnim ugovorima su obuhvaćena tako zvanim jemstvom kolektivnih ugovora. Iako je vaš poslodavac bio nemaran sa uplatama za vaš račun, vi ipak uživate zaštitu i dobit ćete svoj novac.

Druga prednost kolektivno ugovorene mirovine iz radnog odnosa je da vam se uplaćuje mirovina i tad kad ste na porodiljnog dopustu. Koliko dugo i u kom obimu regulirano je raznim ugovorima. Ako dobijete više djece i koristite porodiljni dopust u dužim vremenskim periodima, to će imati velikog značaja za vašu buduću mirovinu. I drugi poslodavci mogu da plaćaju naknadu u tijeku porodiljnog dopusta, ali to nije tako uobičajena pojava. Ne zaboravite da se raspitate koja pravila važe! I u tom slučaju pobrinite se da se to upiše u vaš ugovor o zaposlenju!

Ukoliko imate svoje privatno poduzeće bitno je da sami brinete o uplatama za mirovinu koje odgovaraju mirovini iz radnog odnosa. Ako razmišljate da osnujete vlastito poduzeće bitno je da u kalkulaciju unesete mirovinu iz radnog odnosa i druga osiguranja.

1 [Savez udruženja poslodavaca Švedske, primedba prevodioca]

Četverokut s činjenicama:

Tri primjera šta može mirovina iz radnog odnosa da znači tog dana kad odete u mirovinu.

Pretpostavimo da Sara danas ima 30 godina i da ona počne koristiti svoju mirovinu kad bude imala 65 godina. Počela je da radi kad je imala 21 godinu. Svakog mjeseca joj se uplaća u skladu sa kolektivnim ugovorom KAP-KL iznos koji odgovara 4,5 posto od plaće. Na ime privatne mirovinske štednje uplaćuje joj se isti iznos a novcem upravlja osiguranje KPA Privat Traditionell, koje je privatno osiguranje koje najviše sliči na ono koje ona dobiva kroz kolektivni ugovor. Novac za mirovinu raste realno sa 3 posto godišnje. Sara ima dvoje djece i radi puno radno vrijeme. Mjesečne isplate su navedene u današnjoj vrijednosti novca. Novac naime odgovara kupovnoj moći koju ona danas posjeduje.

Sarina mirovina iz radnog odnosa bit će niža u privatnoj alternativi s obzirom da poslodavac ne uplaćuje za mirovinu u tijeku porodiljnog dopusta. U trećoj alternativi, bez mirovine iz radnog odnosa, ona dobiva samo mirovinu po temelju prihoda i premijsku mirovinu (opću mirovinu).

Mjesečna plaća	15 000 kr	25 000 kr	35 000 kr
Mirovina po temelju prihoda	6 010 kr	9 570 kr	13 050 kr
Premijska mirovina	1 145 kr	1 880 kr	2 560 kr
Ukupna mirovina pri KAP-KL9 853 kr		15 946 kr	21 904 kr
Ukupna mirovina pri privatnoj mirovini iz radnog odnosa		9 561 kr	15 446 kr
Ukupna mirovina bez mirovine iz radnog odnosa		7 155 kr	11 450 kr
			15 610 kr

Bilješka: Sara također može imati pravo na popunjavanje mirovine zajemčanom mirovinom i stambenom potporom u slučaju da je njena mirovina veoma niska. Izvor: KPA Pension/Švedska uprava za mirovine

4

Stupica u obliku skraćenog radnog vremena

Skraćeno radno vrijeme umanjuje mirovinu

NAJVEĆA STUPICA za žene kad je u pitanju mirovina je posao sa skraćenim radnim vremenom. Onaj ko je radio skraćeno radno vrijeme dugi niz godina dobit će znatno lošiju mirovinu.

Ova stupica je zapravo niz stupica. Onaj ko radi skraćeno radno vrijeme često ima slabiji porast plaće, slabiju mogućnost da se stručno doškoluje i slabiju mogućnost da dobije posao sa većom plaćom.

Može biti puno razloga zašto se radi skraćeno radno vrijeme. Na neke od tih razloga možete sami utjecati, na druge ne možete. Ukoliko nije moguće dobiti posao sa punim radnim vremenom onda je teško bilo što učiniti osim pokušati se izboriti za duže radno vrijeme ili pokušati promijeniti posao. Borba za pravo na puno radno vrijeme je također borba za bolje mirovine.

Ukoliko se sami opredijeljite da radite skraćeno radno vrijeme, važno je da dobro razmislite što bi to značilo. Na pozitivnoj strani je, na primjer, da biste mogli više vremena posvetiti djeci ili starim roditeljima. Nije, međutim, tako lako sagledati negativnu stranu.

Najjednostavnije način da proverite koliko bi vas koštalo skraćeno radno vrijeme u budućnosti je da pogledate na web-stranici

www.minpension.se a zatim da uradite kalkulaciju. Upišite plaću koju biste dobili ako biste radili skraćeno radno vrijeme i pogledajte koju biste mogli mirovinu očekivati. Skraćeno radno vrijeme znači da biste dobili i nižu opću mirovinu i, prije svega, nižu mirovinu iz radnog odnosa.

U tijeku četiri prve godine života djeteta dobijate naknadu u okviru općeg mirovinskog sustava. To znači da neće utjecati na mirovinu ako radite skraćeno radno vrijeme ili ako ste doma. U okviru mirovine iz radnog odnosa obično naknadu dobijate od 3 do 12 mjeseci.

Skraćeno radno vrijeme po vlastitoj volji u godinama kad su djeca mala može imati mnogo neželjenih efekata dalje u životu. Žene koje rade skraćeno radno vrijeme su često više na bolovanju nego žene koje rade puno radno vrijeme. Razlozi mogu da budu brojni kao što je stres i poteškoće da se stigne da se posao uradi kao i pritisak da se uzima glavna odgovornost za dom i obitelj. Mnoga radna mjesta sa skraćenim radnim vremenom su u fizički teškim zanimanjima u zdravstvu i trgovini kao i u mnogim drugim oblastima. Neki smatraju da se žene razbolijevaju zbog "stupice da bi se istakle kao veoma sposobne".

Žene koje rade skraćeno radno vrijeme također teže dobivaju porast plaće na radnom mjestu. Može jednostavno da bude teže pohađati tečajeve vezane za radno mjesto kao i druge vidove stručnog doškolovanja. Zbog toga im je teže da održavaju stručnost, što utječe i na plaću i na mirovinu.

Slabije mogućnosti za stručno doškolovanje i slabija vjera u vlastite mogućnosti odražavaju se na plaće žena. Ovo je jedno, od više, objašnjenja zašto žene imaju lošije plaće od muškaraca. Osim toga smanjuje se i sigurnost na tržištu rada, što može dovesti do perioda nezaposlenosti a što također utječe na mirovinu.

Žene koriste otprilike tri od četiri dana porodiljnog dopusta, muškarci koriste četvrti dan.

Žene koristed dva od tri dana za njegu bolesnog djeteta, muškarci koriste treći dan.

Većina roditeljskih parova se sastoji od žene i muškarca a pri čemu on

zarađuje više od nje. Obična pretpostavka je da će obitelj imati manje novca na raspolaganju ako muškarac ostane doma sa djetetom i koristi porodiljni dopust. Obično je to pogrešna pretpostavka.

Roditelji koji dijele porodiljni dopust jednakom u tijeku prve godine života djeteta dobivaju najveći ukupni prihod nakon odbitka poreza. Objasnjenje je uglavnom da oba roditelja koriste odbitak za privređivanje i popunjavanje plaće po kolektivnom ugovoru. S obzirom da ne postoji gornja granica za popunjavanje plaće, onaj ko ima veći prihod dobiva i više kruna u tijeku porodiljnog dopusta. Slučajevi gdje se ne isplati jednak korištenje roditeljske hranarine često su slučajevi gdje je prihod muškarca duplo veći od ženinog ili gdje žena uopće nema prihoda. Najveću prednost da dijele jednakom ima par gdje oboje imaju visoka primanja.

Podjela odgovornosti za djecu i dom također utječe na odnos među roditeljima. Više studija pokazuje da u odnosima sa ravnomernijom podjelom roditeljske hranarine razvodi braka su ređi. Podjela porodiljnog dopusta i dana za njegu bolesnog djeteta ("vab") je samo jedno od objašnjenja zašto žene zaostaju gle mirovine. Često se radi o uzimanju glavne odgovornosti za dom i obitelj.

Moguće je donekle "popraviti štetu" i na različite način dobiti naknadu za lošiju mirovinu.

Prvi način je pokloniti svoju premijsku mirovinu. Onaj ko više zarađuje prenese svoju premijsku mirovinu na drugog partnera. To se radi unaprijed, prije nego što se zaradi novac za mirovinu. Tiskanica se može dobiti od Švedske uprave za mirovine. Ako se budete razveli nije moguće povratiti premijsku mirovinu. Možete poslati novu tiskanicu ako želite da se prijenos premijske mirovine prekine. Prijenos može da bude samo među bračnim drugovima ili registrovanim partnerima. Vanbračni drugovi to ne mogu činiti.

Drugi način da se nadoknadi lošija mirovina je kroz kapitalno osiguranje ili štednog investicijskog računa. Pročitajte više o ovim oblicima štednje u glavi Stupica u obliku štednje iz straha.

5

Stupica u obliku zdravlja

Zdravje utječe na mirovinu

POSTOJI MNOGO RAZLOGA ZAŠTO treba voditi računa o zdravlju. Možda to prvenstveno ne gledamo kao mirovinsku štednju već više kao pitanje da se čovjek dobro osjeća. Ali vaše tijelo i zdravlje predstavljaju neke od najvažnijih činitelja za vašu mirovinu. Ako nemate snage ili ne možete da radite mirovina će vam biti lošija. Zato je redovna rekreacija i zdrava hrana također jedan oblik mirovinske štednje.

Unatoč toga da se žene općenito više bave rekreacijom od muškaraca, i imaju manje suvišne težine nego muškarci, žene su više na bolovanju nego muškarci. Ovo se prije svega odnosi na žene sa malom djecom.

Ima mnogo savjeta gle zdravlja i rekreacije i većina nas zna šta trebamo činiti.

Poslodavac također ima odgovornost za vaše zdravlje, a time i za vašu mirovinu. Imate pravo na radno mjesto na kome se nećete razboljeti ili povrediti. Na web-stranice naći ćete korisne savjete o tome kako ćete dobiti bolju radnu sredinu.

Ako imate problema sa radnom sredinom možete se obratiti povjereniku zaštite na radu na vašem radnom mjestu. Možete također da iznesete probleme sindikatu i upravi. Najgora stvar koju

možete učiniti je da čutite i patite.

Dobra zdravstvena zaštita u poduzeću može također sprečiti bolesti i stvoriti zdravu radnu sredinu. Lječnici i medicinske sestre poznaju radno mjesto i mogu dati savjete polazeći od situacije na radnom mjestu. Time mogu i doprineti sprječavanju dugotrajnih bolovanja.

Naći ćete mnogo obavijesti i savjeta kako vaše radno mjesto može postati bolje na web-stranici AFA Förskring, www.afaforsakring.se. Tamo ćete također naći i Izvještaj o povredama na radu koji sadrži popis različitih povreda na radu koje zadobijaju muškarci i žene. Za žene je, na primjer, nasilje i opasnost od nasilja veći problem nego za muškarce.

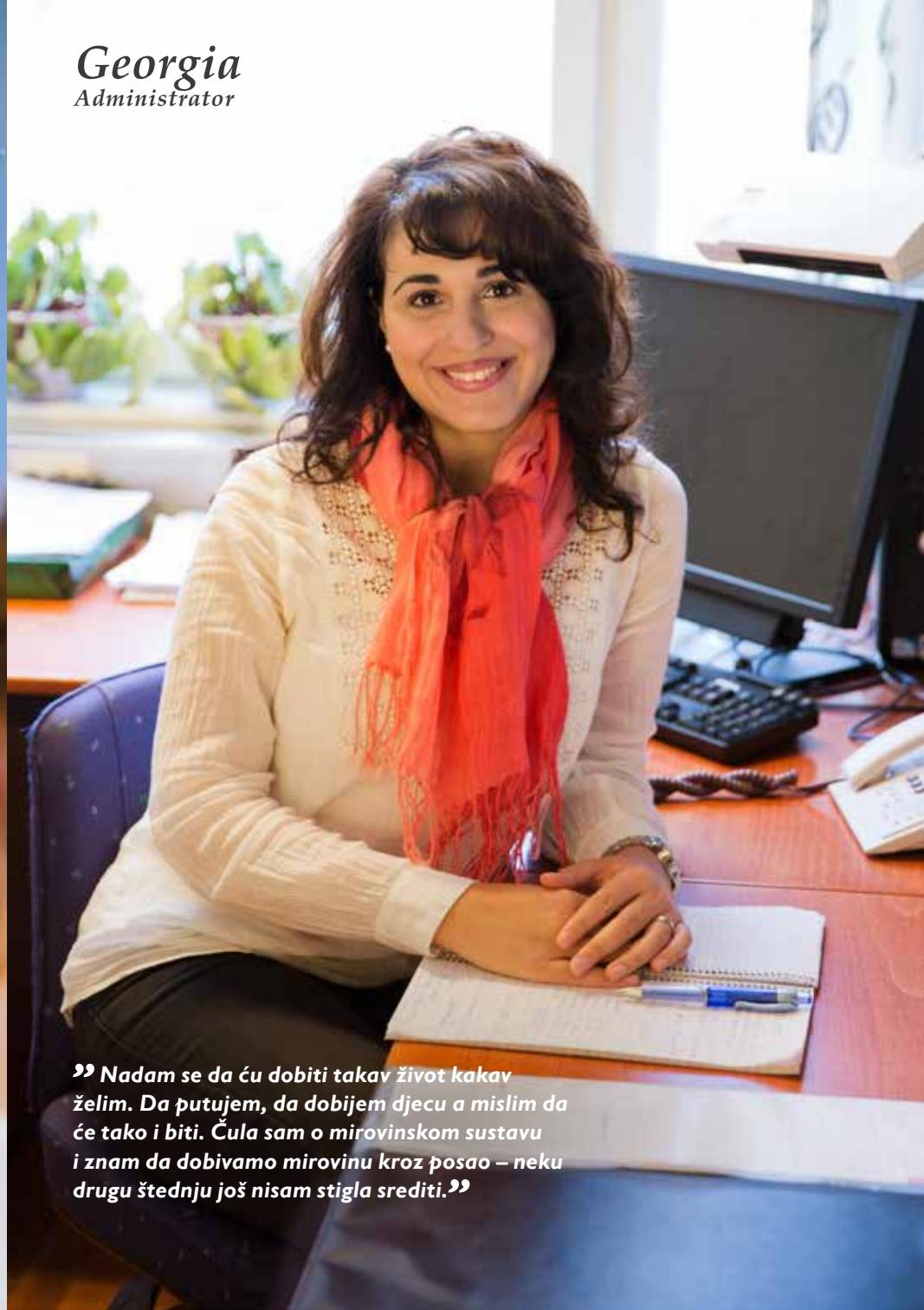
Ako vodite računa o svom zdravlju i budućoj mirovini, promjena radnog mjesta može da bude prava terapija za zdravlje. Umjesto da se loše osjećate ili trošite najbolji lijek može biti da sebi nađete drugi posao.

Rosie
Nastavnica muzike

„Uđala sam se za čovjeka iz Gane i želimo se preseliti tamo i otvoriti dječji dom. U vrijeme kad je bilo novo da se mirovina može odabratи, bila sam prilično nezainteresirana. Novac je jednostavno trebao da postoji tamo i da bude dovoljan za sve nas.“

Georgia
Administrator

„Nadam se da ћu dobiti takav život kakav želim. Da putujem, da dobijem djecu a mislim da će tako i biti. Čula sam o mirovinskom sustavu i znam da dobivamo mirovinu kroz posao – neku drugu štednju još nisam stigla srediti.“

Susanna

Školska medicinska sestra

„Za mene je važno da budem svoj čovjek u finansijskom smislu, i kao uodata. Ali ne radi se sve o krunama i öre – želim da imam vrijeme i za slobodno vrijeme i za obitelj i da se brinem o tome da je deci dobro.“

Emmeline

Pomoćna radnica
u restauraciji

„Moja najveća želja je da radim sa cvijećem, možda da otvorim cvjećarnicu. Kad odem u mirovinu nadam se da će biti mirno, ali sam ja marljiva kao mrav i voljela bih da produžim da radim.“

6

Stupica u obliku štедnje iz straha

Ne dozvoljite da vama upravljaju osjećaji krivnje

DA LI VAM JE POTREBNA MIROVINSKA ŠTEDNJA? Ne upadnite u stupicu da počnete štediti za mirovinu samo zato što mislite da morate i zato što vam drugi govore da morate to činiti. Uvijek je dobro štediti, ali nije sigurno da je obična mirovinska štednja najbolja za vas.

Napravite pregled što možete očekivati u vidu buduće mirovine na web-stranici www.minpension.se. Savezi sindata, izborne centrale i mirovinske tvrtke imaju obavijesti o mirovini iz radnog odnosa a mirovinske tvrtke i banke mogu dati obavijesti i o privatnoj štednji.

Ako imate mogućnost da štedite sljedeći korak je da razmislite o tome kako želite da štedite, koje ste rizike spremni da uzimate i kad računate da će vam vaš novac biti potreban. Ako želite pomoći savjetnika dobro je da razgovarate sa više od jednog. Povedite sa sobom prijatelja ili člana obitelji sa kojim naknadno možete razgovarati o savjetima koji ste dobili. Mnogi savjetnici žele da prodaju proizvode određenog preduzeća i nisu neutralni.

To što mi obično zovemo mirovinskom štednjom je štednja za koju imamo pravo odbiti od poreza u poreznoj prijavi. Smanjujete dakle porez na prihod kad štedite, ali morate da platite porez na taj novac

kad vam bude isplaćen.

Imate pravo na odbitak od maksimalno 12 000 kruna godišnje. Iznimka je ako radite ali nemate mirovinu iz radnog odnosa, u tom slučaju imate pravo da odbijete 12 000 kruna kao i iznos koji najviše odgovara 35 posto od plaće. Ako niste sigurni koja pravila važe za vas možete pitati Državnu poreznu upravu.

Ako štedite uz odbitak od poreza morate biti svjesni činjenice da je taj novac blokiran. Možete ga podići najranije kad napunjite 55 godina a isplate morate raspodeliti na najmanje pet godina.

Mirovinska štednja koja se može odbiti od poreza je najpovoljnije rješenje glede oporezivanja ako imate visoki porez kad uplaćujete novac a nizak porez tog dana kad novac treba da se isplati.

Ako danas imate prihod koji je ispod razine državnog poreza (ca 35 500 mjesečno 2013. g.) mirovinska štednja koja se može odbiti od poreza može da bude štetna za vas. Kao prvo porez je nešto veći kad se novac isplaćuje s obzirom da tad ne dobivate odbitak za privređivanje na mirovinske prihode. Kao drugo isplata može dovesti do toga da dobijete niži iznos stambene potpore kad odete u mirovinu.

Dve alternative mirovinskoj štednji koje se mogu odbiti od poreza su kapitalno osiguranje i ISK, štedno-investicijski račun. Nemate pravo na odbitak od poreza kad ulažete novac, ali sa druge strane ne morate ni platiti porez na prihod kad se novac isplaćuje. Za vreme štednje morate platiti godišnji porez na dobit koji se obračunava šablonski. Oba oblika štednje su povoljna ako netko drugi, na primjer vaš supružnik, štedi za vašu mirovinu. Ukoliko on ili ona želi vam dati mirovinski kapital može dakle u tom slučaju da izdvaja novac za to kroz kapitalno osiguranje ili štedno-investicijski račun u vaše ime. Da se novac nebi dijelio u slučaju razvoda braka možete zaključiti bračni ugovor o odvajanju imovine u kome se utvrđuje da dobit na računu i prinos su vaša lična imovina.

7

Stupica i obliku troškova

Pazite na troškove kad ulažete svoj mirovinski novac

SAMI TREBAMO ulagati što više. Danas imamo veću odgovornost da sami ulažemo naš mirovinski novac nego prije. Zbog toga moramo i da saznamo što više i da imamo veće znanje o mirovinama nego što je bilo potrebno starijem naraštaju.

Drugim riječima ne znamo koliko će velike te mirovine biti. To dobrom dijelom ovisi od toga kako ulažemo novac i kako se ekonomija u društvu razvija. Ali to što nam je unaprijed poznato su troškovi za ulaganje našeg novca. Zato morate voditi računa o značaju troškova i u koju stupicu možete upasti ako izaberete skupo rješenje.

Mirovinska štednja je štednja u tijeku dugog vremenskog perioda. Lako je propustiti da doprinos koji iznosi samo par postotka uz efekat kamata-na-kamate pojede dobar dio kapitala.

Kad se radi o mirovinskoj štednji općenito postoji mnogo različitih doprinosa. Ako imate fondove u vašoj štednji isti su vezani uz doprinos za upravljanje. Može da bude i doprinos za mirovinsko osiguranje kao takvo. Ponekad vam je pomagao mirovinski savjetnik koji dobija svoju naknadu u obliku provizije od osiguravajućeg društva kojeg ste vi izabrali. A i to je trošak za vas.

Ponekad se isplati da se plati veći doprinos da bi se dobilo nešto bolje. To može, na primjer, da bude slučaj kad birate različite fondove. Dionički fondovi često su skuplji od kamatnih fondova, ali mogu također više da porastu u vrijednosti. Ali od dva istovrijedna fonda koja imaju iste preduvjete rasta ubuduće vama bi se, dakle, isplatilo da izaberete fond sa najnižim doprinosom.

Kad dobijete godišnje obavijesti od Švedske uprave za mirovine, različitih mirovinskih tvrtki poput KPA Pension-a i različitih izbornih centrala možete da vidite koje su doprinose naplatili.

Doprinosi za kolektivno ugovorene mirovine iz radnog odnosa obično su niži od mirovinskih rješenja koja možete dobiti od poslodavca bez kolektivnog ugovora. Sindikati i poslodavci su bili uspješni u sruštanju doprinosa kad su birali tvrtke koje će upravljati kolektivno ugovorenim mirovinama.

Imajte na umu da oni koji sebe nazivaju savjetnicima su prodavci. Zato postoji Zakon o savjetovanju koji vas treba da zaštiti.

Ako dobijate savjete o ulaganju savjetnik mora, po zakonu, da pažljivo razmotri cijelo vaše finansijsko stanje. Imate pravo da dobijete zapisnik iz kog se vide savjete koji ste dobili. Pročitajte vrlo pažljivo prije nego što potpišete zapisnik. Povedite prijatelja ili člana obitelji s sobom na sastanak radi dobijanja savjeta. Imate pravo da znate koje provizije i druge naknade savjetnik dobija od strane različitih tvrtki.

Ima mnogo njih koji žele da vam pomognu u upravljanju vašim mirovinskim novcem. Jedan primjer su svi PPM-upravitelji koji nude da ulažu vaš novac za premijsku mirovinu uz doprinos od obično 500 kruna godišnje. Da bi se pokrio taj trošak vaši fondovi moraju pokazati mnogo bolji rezultat od prosjeka. Više ispitivanja pokazuju da to nije slučaj.

Druga stupica je kad trebate podići ili premjestiti vaš stambeni kredit. Banke često nude popust na kamatu uz to da vi premjestite vašu mirovinsku štednju u osiguravajuće društvo banke. Može da zvuči primamljivo, ali pitanje ko će upravljati mirovinom je važnije. Postoji opasnost da više izgubite premještajem nego što dobijete u vidu niže kamate na stambeni kredit.

Možete vezati različite zaštite osiguranja uz vašu mirovinsku štednju.

Najčešće su zaštita članova obitelji preminulog i zaštita povrata novca. Zaštita članova obitelji preminulog, ili obiteljska zaštita, znači da će članovi vaše obitelji dobiti određeni iznos u određenom periodu ako biste vi preminuli rano. Zaštita povrata novca znači da će oni dobiti iznos koji vi imate u određenom obliku mirovinske štednje.

Ako nemate zaštitu povrata novca umjesto toga imat ćete korist od novca od onih koji rano umru i nemaju zaštitu povrata novca. Novac se stavlja u ulog koji ostali dijele i zove se nasljedni dobit. Na taj način dobijete veću penziju ako nemate zaštitu povrata novca.

Ako ste zaposleni u općini ili županijskoj upravi uvijek dobivate zaštitu povrata novca u vašoj mirovini iz radnog odnosa a koju možete odbaciti ako vam ona nije potrebna. U drugim ugovornim oblastima obično morate sami aktivno da izaberete zaštitu povrata novca. To predstavlja sigurnost i za vas osobito i za članove vaše obitelji.

Obiteljska zaštita i zaštita povrata novca su osiguranja i vi plaćate za to manji iznos iz vašeg mirovinskog kapitala. Ako nemate članova obitelji to je bačen novac. U tom slučaju vam nije potrebno osiguranje već se trebate postarati da sav novac ide za vašu mirovinu.

8

Stupica u obliku parova

Računajte s tim da ćete ostati sami

AKO ŽIVITE SKUPA s muškarcem i imate sliku o vašem životu kao umirovljenik pred sobom, onda sigurno vidite taj život kao zajednički. U tom slučaju ne mari ako će vaša mirovina biti lošija, vi imate dvije mirovine od kojih ćete živjeti. Nažalost život nije uvijek takav kakvog ga mi zamišljamo. Veoma je vjerojatno da ćete živjeti sami dio vašeg života kao umirovljenik. Dakle, računajte s tim da ćete prije ili kasnije ostati sami.

Od onih koji danas idu u mirovinu razvedene žene imaju najniže mirovine. Među svim siromašnim umirovljenicima prevladaju razvedene žene i udovice.

U Švedskoj više nemamo udovičku mirovinu. Ona je nestala prije mnogo godina. Umjesto toga imamo mirovinu za vrijeme prilagođavanja na novonastalu finansijsku situaciju, koja se isplaćuje ako ste mlađi od 65 godina. Ova se mirovina dobiva godinu dana. Ako imate djecu mlađu od 18 godina možete mirovinu dobijati dvije godine ili sve dok najmlađe dijete ne napuni 12 godina. Obično mirovina za vrijeme prilagođavanja na novonastalu finansijsku situaciju iznosi 5 000 kruna mjesечно prije odbitka poreza.

Najvažnija zaštita koju imate je kolektivni ugovor. Tu je i vaše grupno životno osiguranje iz radnog odnosa, TGL. U ovo osiguranje ulazi iznos za članove obitelji preminulog, iznos za djecu i iznos za pogreb. Za zaposlene u općinama i županijskim upravama ovo osiguranje se zove TGL-KL.

Kod razvoda braka dijelimo imovinu. To što nije osobna imovina ulazi u imovinu koja se dijeli. Ali kad se radi o mirovinskom novcu mnogo toga se ne dijeli. Svako od supružnika zadržava svoju osobitu mirovinu po temelju prihoda i premijsku mirovinu kao i cijelu mirovinu iz radnog odnosa. Privatno mirovinsko osiguranje se dijeli (postoji određene iznimke), a dijele se i kapitalna osiguranja ukoliko ne postoji bračni ugovor o odvajanju imovine.

9

Stupica u obliku prestanka rada

Ne napuštajte posao suviše rano

KOLIKO DUGO OSTAJETE u radnom životu znači mnogo za mirovinu. Majte to na umu kad razmišljate o tome da li je došlo vrijeme da prestanete da radite ili da radite manje.

Ima više razloga da žene općenito ne rade toliko dugo kao muškarci. Neka ženska zanimanja su naporna i organizam možda ne može da izdrži. Može da bude i protiv vlastite volje – izgubite posao a ne dobijete novi. Ali ako pođemo od toga da imate mogućnost da sami odlučite kad želite napustiti radni život, trebate da budete svjesni koliko biste finansijski mogli izgubiti na tome.

Ako prestanete da radite u 61 godini umjesto u 65 to može značiti da ćete izgubiti skoro jednu trećinu mirovine. Ako odete u mirovinu u 61 godini i imate nisku mirovinu trebate biti svjesni činjenice da u 65 godina, kad počinje isplata zajamčene mirovine, ne možete, dakle, računati na punu zajamčenu mirovinu, a čak ni na punu najnižu mirovinu.

Također može utijecati na vašu mirovinu iz radnog odnosa i ukoliko odete u mirovinu prije 65 godina. U tom slučaju postoje različiti uvjeti u različitim ugovorima. Osim toga na vas mogu utijecati i razna

prelazna pravila među starijim i novijim ugovorima. Na web-stranici www.minpension.se možete eksperimentirati sa raznim godinama za odlazak u mirovinu i vidjeti kakav bi utjecaj bio i na opću mirovinu i na mirovinu iz radnog odnosa ovisno od toga kad biste počeli da koristite te dvije mirovine.

Jedan od razloga da mnoge žene prestaju da rade prije 65 godina ovisi o kako izgovorenih tako i ne izgovorenih zahtjeva od strane obitelji i rodbine. Često se očekuje da starija žena odustane od svog posla da bi se našla svojim još starijim roditeljima kad je njima potrebna pomoć kao i kad je njenoj djeci potrebna pomoć sa unučadima. Može vam se činiti da se samo po sebi razumije da im trebate da se nađete, ali razmislite i o tome koliko bi vas to stajalo. Ova stupica bi se mogla nazvati "stupicom u obliku dobrote", jer često naša volja da budemo dobri i da se brinemo o našim najbližim nas tera da napustimo tržište rada rano.

U švedskom zakonu ne postoji obveza da se djeca brinu o svojim roditeljima niti može općina to zahtijevati. Zato morate postavljati strožije uvjete zdravstvu. Ne prihvatajte da radite besplatno. Dovodite u pitanje zašto računaju da ćete vi biti spremni da pomognete. Ako vas je više braće i sestara – dogovorite se i istupite skupa.

Ako zdravstvo nije dovoljno, usluge njege se mogu kupiti. Imajte na umu da odrasla djeca mogu dobiti t.z. odbitak "rut" za usluge koje pružaju roditeljima. To možete da ispričate vašem bratu koji nema vremena da pomaže zbog svog važnog i dobro plaćenog posla. Neka on kupuje usluge i dobija odbitak od poreza. Podijelite također i sam posao. Uključite više članova obitelji i rodbine da pomažu oko roditelja. Vi niste loša žena i kćerka samo zato što ne želite sami raditi sav posao.

Drugi razlog što mnoge žene završavaju profesionalni život ranije je da žive s muškarcem koji je stariji. Kad muškarac ode u mirovinu lijepše je dijeliti mirovinski život skupa. Zajedničko slobodno vrijeme je jedan od najčešćih razloga zbog kojeg žene rano napuštaju profesionalni život.

Ako se opredelите da odete u mirovinu istovremeno kad i vaš stariji suprug, to se možda neće mnogo primjetiti finansijski za vas, pod uvjetom da mirovina vašeg supruga predstavlja veći dio ukupnog

prihoda kućanstva. Ali kad se pravi kalkulacija lako je zaboraviti sav novac koji vi gubite u obliku buduće mirovine ako ne radite isto toliko dugo koliko i vaš suprug. Sav rad povlači za sobom novo pravo na mirovinu. Napravite kalkulaciju na web-stranici www.minpension.se prije nego što se saglasite da odete u mirovinu istovremeno kad i vaš suprug.

Neki mirovine iz radnog odnosa su određene povlasticama. To znači da plaća zadnjih godina predstavlja temelj za visinu mirovine. Smanjiti radno vrijeme ili završiti posao ranije može dovesti do ozbiljnih posljedica. Ako niste sigurni koja pravila važe za vaše mirovine možete provjeriti na web-stranici www.minpension.se ili razgovarati sa uredom za isplatu plata, mirovinski upraviteljem ili izbornom centralom.

Razmislite također da li biste ipak, unatoč svega, mogli nastaviti raditi još malo. Na taj način popunjava se i opća mirovina. A osim toga predlaže se u kolektivnom ugovoru za zaposlenike u općinama i županijskim upravama u pregovorima o novom ugovoru da rad do 67 godina života dovodi do veće mirovine iz radnog odnosa. Najvjerojatnije će i drugi kolektivni ugovori sa vremenom se pridružiti.

Vrijedi mnogo i za osobito zadovoljstvo i za finansijsko stanje da se malo razmisli o tome kako biste izdržali, imali volju i mogli raditi toliko dugo koliko biste želeli.

10

Stupica u obliku mirovine

Koristite mirovinu na najbolji način

IZBJEGAVAJTE DAN KAD ĆETE OTIĆI U MIROVINU. Često govorimo da odlazimo u mirovinu, određenog dana menjamo zahtjevan posao i budilicu na život bez ikakvih zahtjeva na nas. To je najgore što možemo da učinimo ako nam je stalo do našeg zdravlja. Ovaj "nagli preokret" jednostavno nije uopće dobar za tijelo. Nije neobično da se javljaju srčane tjegobe, a srčani udar može dovesti do toga da uopće i ne bude mirovinskog života. Za žene taj prelaz obično nije tako dramatičan, postoji niz neplaćenih radnih zadataka kojima se mogu baviti.

Ali muškarac ili žena – najbolje za zdravlje je ipak ako možemo otići u mirovinu postepeno.

Uoči odlaska u mirovinu trebate da pregledate koje sve mirovine imate i kad se one isplaćuju.

Opći mirovinski sustav sadrži veliku mjeru fleksibilnosti. Možete koristiti i mirovinu po temelju prihoda i premijsku mirovinu u dijelima – četvrt, polovicu, tri četvrtine ili punu mirovinu. Možete također izmijeniti isplate kad god želite. Ako počnete da koristite punu mirovinu a dobijete posao sa skraćenim radnim vremenom

mirovinu možete umanjiti. Na taj način povećavate svoju buduću mirovinu i time što jedan dio odlažete i pravom na mirovinu koju zarađujete na poslu sa skraćenim radnim vremenom.

Ako dobivate mirovinu s više strana postoji veliki rizik da će vam se sveukupno odbijati premalo poreza. Proverite pomoću koluta za izračunavanja na web-stranici Državne porezne uprave ili nazovite ih i pitajte. Ako želite da neka strana vam odbija veći iznos poreza možete da zatražite poravnjanje poreza ili se pobrinuti da ostavljate sa strane novac za plaćanje poreza.

Pravilima mirovine iz radnog odnosa upravljaju različiti kolektivni ugovori ili, ako su individualni, pojedini ugovor o osiguranju. Mnoge mirovine iz radnog odnosa se mogu koristiti već od 55 godina života. Ali uobičajena granica je 60 ili 61 godina. Može da bude primamljivo da se iskoristi što više moguće u što kraće moguće vreme, posebno ako su pri tome i izdaci veliki. Ali, pomislite na to da vaše potrebe mogu da budu velike cijeli život.

Ako ste žena i odete u penziju u 60 godina vrlo je vjerojatno da ćete živjeti još 30 godina. Bićete zdravi pretežni dio tog vremena. Vjerojatno ćete imati veliku potrebu za zdravstvenom zaštitom u toku zadnjih godina života. Upravo u tom periodu koristimo polovicu cijelokupne zdravstvene zaštite koja nam je potrebna u tijeku čitavog života.

Raspitajte se da li imate pravo na stambenu potporu za umirovljenike. To možete uraditi na web-stranici Švedske uprave za mirovine. Imajte u vidu da je stambena potpora privremena. To znači da ukoliko biste dobili veću mirovinu ili imali druga primanja preko razine koju ste naveli, može se desiti da ćete novac morati vratiti.

Mnogi vide svoj stan kao prvenstvenu mirovinsku štednju. Tog dana kad mirovina zameni prihode iz radnog odnosa onda treba prodati kuću i kupiti manji stan. Ali takvo razmišljanje ima više stupica. Kao prvo mora kod vas osobno da postoji želja za selidbu. Kad dočekate da imate vrijeme da se bavite vašom baštom onda sigurno nećete želiti da je napustite. Kao drugo može da bude skupo prodati kuću, preseliti se i platiti porez na dobit, i tako dalje. Ako ste mislili da kuću ili stan u vašem vlasništvu promenite na stan bez stanarskog prava i to može da bude teško s obzirom da se gradi vrlo malo stanova. Što se toga tiče

naravno je velika razlika u kom dijelu zemlje živite. U krajnjem slučaju to može utjecati i na stambenu potporu. Kuća ili stan u vlasništvu se ne računaju kao imovina kod obračunavanja stambene potpore. Ali novac koji možete imati u banci posle prodaje kuće ili stana se računa.

Za većinu ljudi ukupna mirovina je toliko niska da se oporezuje samo porezom na razini općine i županijske uprave. Ali ako koristite mirovinu iz radnog odnosa u kratkom roku, a možda i privatno mirovinsko osiguranje, postoji opasnost da se nađete iznad razine za državni porez. Zato je bolje raspodijeliti mirovinske prihode na više godina da se nebi prešla ta granica.

Primamljivo je kao umirovljenik preseliti se u topliju zemlju ili u svoju bivšu domovinu. Važno je, međutim, saznati koja pravila važe za mirovine. Ako ste korisnik cijele ili djelomične zajamčene mirovine morate da povedete računa o tome da se ista isplaćuje samo u zemljama članicama EU/EES (EES= Norška, Lihtenštajn, Island). Mirovina po temelju prihoda, mirovina iz radnog odnosa i privatna mirovinska osiguranja se isplaćuju bilo gdje da ste nastanjeni, ali treba da povedete računa o tome kako se iste oporezuju.

Ako ste radili samo nekoliko godina u Švedskoj a zatim se vratite u vašu domovinu dobijete švedsku mirovinu. Uprava za mirovine u vašoj domovini može da vam pomogne oko toga. Ako ste radili u drugim zemljama na području EU/EES morate se sami raspitati da li postoje neke mirovine koje možete dobiti. Sami morate da vodite računa o eventualnim mirovinama iz radnog odnosa koje u mnogim zemljama mogu biti vezane za ranije poslodavce.

Može da bude teško kontrolirati sve mirovine na koje imate pravo – a administracija je dugotrajna i zapetljana – tako da je najbolje početi na vrijeme.

I na kraju – svrha svih ovih priča o mirovinama je da imate što je moguće bolji život kad napustite svoj radni život. Odgovornost se oslanja na tri noge – političare, sindikate i poslodavce, i na vas. Nadamo se da vam je ovo tiskano dijelo dalo podršku i pomoći kako biste izbegli najvažnije stupice, u koje vi kao žena možete upasti, tako da vaš budući mirovinski život bude onako bogat i dobar kakvog ga mi svi zamišljamo.

Važne adrese:

Moja mirovina – www.minpension.se

Osiguravajuće društvo potrošača – www.konsumenternas.se

Švedska uprava za mirovine – www.pensionsmyndigheten.se

Državna porezna uprava – www.skatteverket.se

Zdravlje: www.suntliv.se, www.afaforsakring.se

Fondovi: www.fondkollen.se, www.morningstar.se

Izborne centrale, ugovori u zagradi:

Pensionsvalet AB (KAP-KL, Stari PA-KFS, PA-KFS 09),

www.pensionsvalet.se

Electum (KAP-KL), www.electum.se

Izborna centrala (KAP-KL m fl): www.valcentralen.se

Collectum (ITP), www.collectum.se

Fora (SAF-LO), www.fora.se

Državni zavod za mirovine iz radnog odnosa, www.spv.se

Važne adrese:

Moja mirovina: www.minpension.se

Osiguravajuće društvo potrošača:

www.bankforsakring.konsumenternas.se

Švedska uprava za mirovine:

www.pensionsmyndigheten.se

Izborne centrale, sa ugovorima

u zgradbi:

Pensionsvalet (KAP-KL, Stari PA-KFS, PA-KFS 09): www.pensionsvalet.se

Electum (KAP-KL): www.electum.se

Izborna centrala (KAP-KL i dr.):

www.valcentralen.se

Collectum (ITP): www.collectum.se

Fora (SAF-LO): www.fora.se

Državni zavod za mirovine:

www.spv.se

Zar je samo toliko ispalо?

Da žene po pravilu dobivaju mnogo lošiju mirovinu nego njihovi muževi nije neko novo otkriće. Mnogi zatvaraju oči pred stvarnošću s obzirom da ih sama pomisao na siromašnu budućnost plaši. Drugi prihvataju skupe i loše mirovinske proizvode u vjeri da će isti riješiti njihove brige.

Ali tjerati problem pred sobom nije uopće dobra strategija. Unatoč svega postoje i alternativna rješenja. Annika Creutzer, poznati stručnjak iz oblasti privatne ekonomije, uči nas da preuzmemos vlast nad situacijom i mirovinom. U knjizi razmatra deset stupica koje trebate izbjegavati – kao što su stupica u obliku parova i stupica u obliku skraćenog radnog vremena.

Preuzmite vlast nad svojom mirovinom. Još uvijek nije prekasno!